

KRZYWDA Dariusz¹

STRUKTURA PODMIOTOWA GOSPODARKI STAŁYMI ODPADAMI KOMUNALNYMI A PROCESY LOGISTYCZNE

Celem artykułu jest przedstawienie procesów logistycznych zachodzących w gospodarce stałymi odpadami komunalnymi oraz ich wzajemnych powiązań. W pierwszej części, omówiono strukturę podmiotową gospodarki odpadami regulowaną odpowiednimi przepisami, którą tworzą instytucje i osoby fizyczne. W drugiej części pokazano, jakie procesy logistyczne występują w obrębie danego podmiotu i w jaki sposób są one ze sobą powiązane.

PARTY STRUCTURE OF MUNICIPAL SOLID WASTE MANAGEMENT AND LOGISTICS PROCESSES

The main goal of this paper is the presentation of logistics processes occurring in the management of municipal solid waste together with their interrelationships. The first part discusses the party structure of waste management regulated by relevant law, which is made by the institutions and individuals. The second part shows the logistics processes within the given party and how they are interrelated.

1. WSTĘP

Procesy logistyczne w gospodarce stałymi odpadami komunalnymi są inicjowane i przeprowadzane przez jednostki w postaci instytucji i osób fizycznych. Analiza wzajemnych powiązań uczestników procesów logistycznych, ich kompetencji i roli, jaką pełnią w systemie, pozwala planować ewentualne zmiany strukturalne, a także podejmować działania usprawniające. Takie ujęcie jest ujęciem instytucjonalnym i polega na analizie strukturalnych i terytorialnych aspektów organizacji logistycznego systemu gospodarki odpadami.

2. STRUKTURA PODMIOTOWA

W oparciu o ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 o odpadach oraz Ustawę z dnia 13 września 1996 o utrzymaniu czystości i porządku w gminach² oraz o Krajowy Plan

¹ Politechnika Częstochowska, Wydział Zarządzania, Instytut Logistyki i Zarządzania Międzynarodowego, 42-200 Częstochowa, Al. Armii Krajowej 19B, Tel. 34/3250-330, E-mail: kaeil@interia.pl

² Ustawa z dnia 13 września 1996 o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. (Dz.U.Nr 132, poz. 622 z późniejszymi zmianami)

Gospodarki Odpadami 2010³ można mówić o następujących uczestnikach-podmiotach procesów logistycznych w gospodarce stałymi odpadami komunalnymi:

- gmina,
- wojewoda, marszałek województwa lub starosta,
- właściciele nieruchomości,
- gminna jednostka organizacyjna lub przedsiębiorca posiadający zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.
- prowadzący działalność w zakresie odzysku,
- prowadzący działalność w zakresie unieszkodliwiania odpadów,

Wzajemne zależności i powiązania pomiędzy tymi podmiotami określone są przepisami ustawy. Zależności te oraz procesy logistyczne odbywające się w ramach poszczególnych jednostek przedstawia rysunek 1.

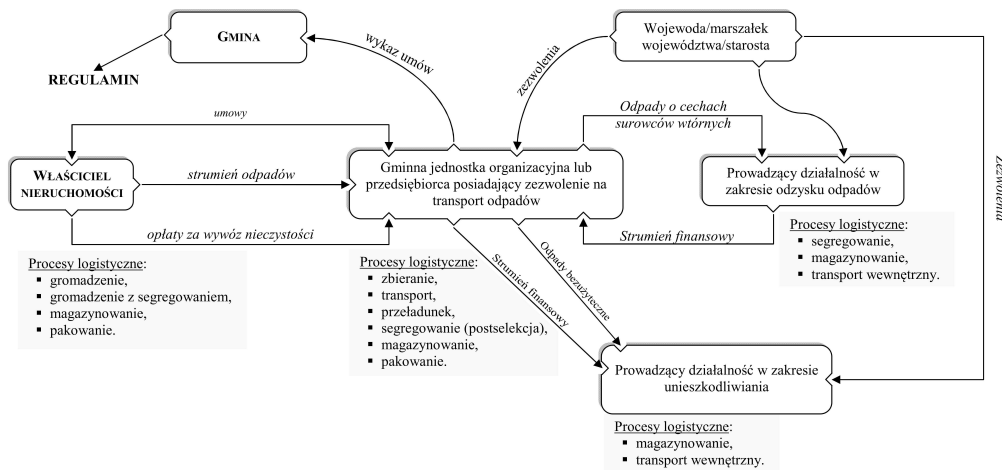
Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁴ kompetencje w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi zostały przypisane gminom. Ustawa ta obliguje gminy do stworzenia warunków wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy (m.in. zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów komunalnych). Mieszkańcy i osoby prawne są zobowiązani do korzystania z tych systemów i przestrzegania uchwalonego przez radę gminy regulaminu utrzymania czystości i porządku. Uchwalany przez gminę regulamin stanowi podstawę prawną do wszelkich działań podejmowanych w gminie w zakresie gospodarki odpadami. Zadania własne gminy obejmują m. in. planowanie przestrzenne, ochronę środowiska i ochronę przyrody, utrzymanie czystości i porządku, urządzeń sanitarnych czy składowisk odpadów komunalnych.

W zakresie gospodarki stałymi odpadami komunalnymi do zadań własnych gminy należy zapewnienie warunków funkcjonowania systemu selektywnego zbierania i odbierania wszystkich rodzajów odpadów komunalnych, tak aby było możliwe: ograniczenie składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, wydzielenie odpadów niebezpiecznych z odpadów komunalnych, osiągnięcie poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych. Ponadto gminy prowadzą ewidencję umów zawartych na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości w celach kontrolnych.⁵

³ Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010. Załącznik do uchwały nr 233 Rady Ministrów z dnia 29 grudnia 2006 r.

⁴ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Dz. U. z dnia 20 listopada 1996 r.

⁵ Ibidem

Rys. 1. Struktura podmiotowa gospodarki odpadami a procesy logistyczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 o odpadach i Ustawa z dnia 13 września o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Gmina nie jest bezpośrednim podmiotem procesów logistycznych zachodzących w ramach gospodarki odpadami, ustala jedynie zasady, na podstawie których procesy te mają się odbywać i w oparciu o które działają inne podmioty.

Na właściciela nieruchomości spoczywa obowiązek gromadzenia powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych oraz ich pozbywania się zgodnie z wymaganiami określonymi w regulaminie. W celu wywiązania się z tego obowiązku właściciele nieruchomości wyposażają nieruchomość w urządzenia do zbierania odpadów komunalnych oraz podpisują umowy na odbieranie odpadów z gminnymi jednostkami organizacyjnymi lub przedsiębiorcami posiadającymi zezwolenie na transport odpadów komunalnych. W umowach tych zobowiązują się oni do uiszczania opłat za odbieranie odpadów. Właściciel nieruchomości jest zobowiązany do udokumentowania korzystania z usług odbierającego odpady przez okazanie dowodów uiszczania opłat za ww. usługi za okres ostatnich 3 miesięcy. Jeśli właściciel nie zawarł stosownej umowy, obowiązek odbierania od niego odpadów komunalnych spoczywa na gminie.⁶ W ramach obowiązków wynikających z ustawy właściciele nieruchomości są podmiotami następujących procesów logistycznych zachodzących na wejściu do systemu zagospodarowania stałych odpadów komunalnych:

- gromadzenie,
- gromadzenie z segregowaniem,
- magazynowanie,
- pakowanie.

⁶ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Dz. U. z dnia 20 listopada 1996 r.

Kolejnym podmiotem w procesach logistycznych w gospodarce stałymi odpadami komunalnymi są gminne jednostki organizacyjne lub przedsiębiorcy posiadający zezwolenie na odbieranie/transport stałych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Zezwolenie na prowadzenie tego rodzaju działalności wydaje wojewoda lub starosta po złożeniu przez przedsiębiorcę wniosku oraz spełnieniu wymagań określonych w ustawie. W zezwoleniu określa się miejsca odzysku lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych zgodnie z wojewódzkim planem gospodarki odpadami. Odbierającym odpady może też być przygotowana do tego gminna jednostka organizacyjna, która jest zwolniona z obowiązku uzyskiwania zezwolenia, musi jednak spełniać wymagania określone dla przedsiębiorców w tym zakresie przez wójta, burmistrza lub prezidenta miasta.⁷ Za świadczone usługi pobierają opłaty od właścicieli nieruchomości. Ich wysokość jest uzależniona od gęstości zaludnienia na danym obszarze oraz odległości miejsca powstawania od miejsca unieszkodliwiania, a także wysokość tzw. „opłaty marszałkowskiej”, czyli opłaty jaką uiszcza się za składowanie odpadów na składowisku.

Obowiązkiem przedsiębiorcy odbierającego odpady komunalne od właściciela nieruchomości jest odbiór wszystkich odpadów, zarówno odpadów niesegregowanych jak i odpadów gromadzonych selektywnie, w tym powstających odpadów wielkogabarytowych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego i odpadów z remontów. Przedsiębiorca odbierający odpady może, przed przekazaniem ich do miejsc odzysku lub unieszkodliwiania przeprowadzić ich segregowanie z oczyszczaniem lub kompostowaniem. W ramach procesu segregowania strumień odpadów trafiający do tych jednostek jest segregowany i dzielony na dwa podstrumienie: odpadów mających cechy surowca wtórnego i odpadów przeznaczonych do unieszkodliwiania.

Prowadzący działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych jest obowiązany przekazywać gminie aktualny wykaz właścicieli nieruchomości, z którymi zawarł lub zerwał umowę na odbieranie odpadów komunalnych oraz następujące informacje:

- masy poszczególnych rodzajów odebranych odpadów komunalnych,
 - sposobów zagospodarowania poszczególnych rodzajów odebranych odpadów komunalnych,
 - masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji składowanych na składowisku odpadów,
 - masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji nie składowanych na składowiskach odpadów i sposobów lub sposobu ich zagospodarowania.
- Ewidencję umów prowadzą gminy.⁸

3. PROCESY LOGISTYCZNE

Gminne jednostki organizacyjne lub przedsiębiorcy trudniący się odbieraniem i/lub transportem stałych odpadów komunalnych są podmiotami następujących procesów logistycznych:

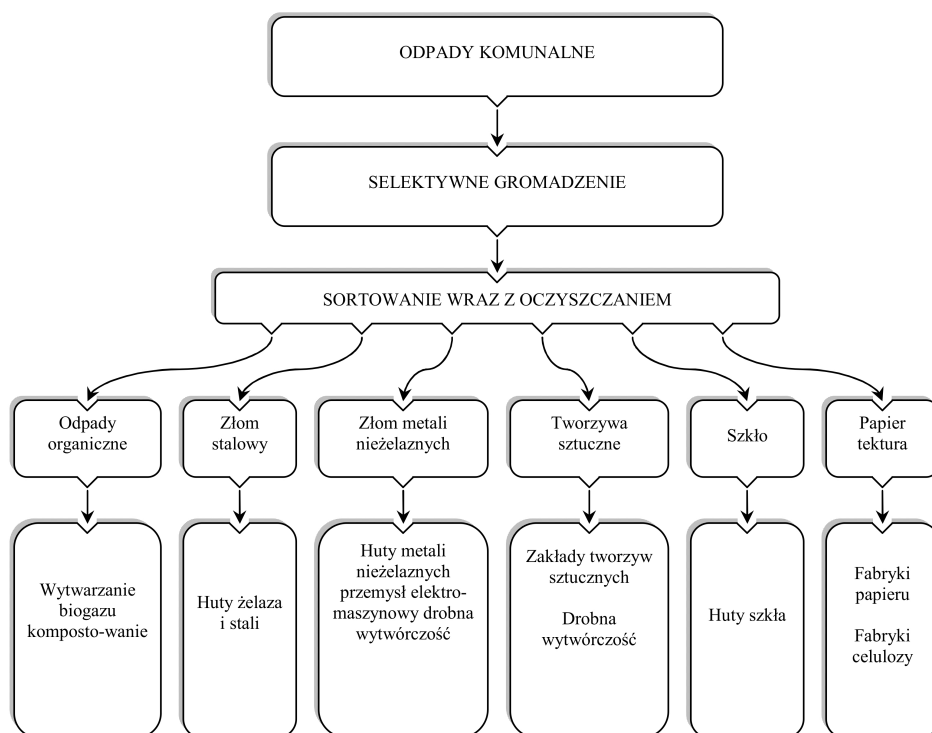
- zbieranie,
- transport,

⁷ Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010. Załącznik do uchwały nr 233 Rady Ministrów z dnia 29 grudnia 2006 r.

⁸ Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Dz. U. z dnia 20 listopada 1996 r.; Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010. Załącznik do uchwały nr 233 Rady Ministrów z dnia 29 grudnia 2006 r.

- przeładunek,
- segregowanie (postselekcja),
- magazynowanie,
- pakowanie.

Wyselekcjonowane ze strumienia stałych odpadów komunalnych odpady o cechach surowca wtórnego trafiają do prowadzących działalność w zakresie odzysku. Jednostki te to najczęściej zakłady, fabryki czy huty zdolne przetworzyć dostarczone odpady w użyteczny materiał do produkcji, co pokazane jest na rysunku 2.

Rys. 2. Strumienie odpadów o cechach surowców wtórnych i ich odbiorcy.

Źródło: Rosik-Dulewska Cz. *Podstawy gospodarki odpadami...*, s. 62.

Podmioty pokazane na rysunku 2 są odpowiedzialne przede wszystkim za procesy recyklingu mające na celu uzdatnienie odpadów i przywrócenie im wartości jako surowca do produkcji. Wymienione jednostki uiszczają opłaty za dostarczane przez transportujących odpady.

Wśród zachodzących w ramach tych podmiotów procesów logistycznych wymienić należy przede wszystkim procesy takie jak segregowanie, magazynowanie, transport wewnętrzny.

Do prowadzących działalność w zakresie unieszkodliwiania odpadów trafia strumień odpadów bezużytecznych wyselekcjonowany ze strumienia stałych odpadów komunalnych. W przypadku stałych odpadów komunalnych są to najczęściej składowiska odpadów lub

spalarnie śmieci. Składowanie na składowisku i spalanie są płatne, co oznacza, że w ramach stosownych umów dostarczający odpady na składowisko lub do spalarni ponoszą opłaty. Prowadzenie działalności w zakresie unieszkodliwiania odpadów wymaga posiadania zezwolenia. Zezwolenie takie wydaje wojewoda lub starosta gminy. Wśród zachodzących na składowisku i spalarni procesów logistycznych wymienić należy przede wszystkim magazynowanie.

4. WNIOSKI

Analiza struktury instytucjonalnej gospodarki stałymi odpadami komunalnymi pozwala wyciągnąć istotny wniosek dotyczący sfery zachodzących w jej obrębie procesów logistycznych. Działania poszczególnych instytucji/podmiotów zaangażowanych w gospodarkę stałymi odpadami komunalnymi nie są zintegrowane i nie są koordynowane przez jeden podmiot zainteresowany bezpośrednio całym „cyklem życia odpadu”, czyli jego losami od momentu jego powstania do momentu jego unieszkodliwienia lub ponownego wykorzystania. Każdy z procesów logistycznych w obrębie gospodarki odpadami jest inicjowany przez odrębny podmiot, nie ma też jednego podmiotu kontrolującego przepływy. Taka struktura stanowi jedną z przyczyn niespójności systemu.

5. BIBLIOGRAFIA

- [1] Rosik-Dulewska Cz.: *Podstawy gospodarki odpadami*, Warszawa, PWN, 2002.
- [2] Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010. Załącznik do uchwały nr 233 Rady Ministrów z dnia 29 grudnia 2006 r.
- [3] Ustawa z dnia 13 września 1996 o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. (Dz.U.Nr 132, poz. 622 z późniejszymi zmianami)